

KODÁLY ZOLTÁN ZONGORADARABJAI RÓL

Kodály zongoraművei nem tartoznak az általánosan és gyakran játszott repertoár darabok közé. Csak néhány vált többé-kevésbé ismertté. Zongoraműveinek száma csekély. Kodály ifjúkorában komponálta e műveket. Elsősorban két ciklusa ismert, az op. 3-as számot viselő *Kilenc zongoradarab*, valamint a *Hét zongoradarab*ból összeállított sorozat, az op. 11.

Zongoraműveinek jegyzékét Dr. Kecskeméti István zenetudós, a Kodály Múzeum volt igazgatójának összeállításából vettem át. Mindenekelőtt ezt a listát szeretném ismertetni:

1. *NAPLÓJEGYZETEK* – 1907, öt zongoradarab, melyből egyet tartott Kodály publikálásra méltónak: Címe: *MEDITÁCIÓ Debussy egy motívuma fölött*
2. *KILENC ZONGORADARAB*, op. 3. - 1909 (bemutatta: Bartók Béla 1910. III. 17-én, Kodály első szerzői estjén.)
3. *HÉT ZONGORADARAB*, op. 11 – 1910, 1917-18.
4. *MAROSSZÉKI TÁNCOK*, - zenekari mű átírata - 1927 (bemutatta Kentner Lajos, 1927. III. 17.)

A II. világháború után, pedagógiai céllal írott és megjelent művek

1. *GYERMEKTÁNCOK* - 1945
2. *24 KIS KÁNON FEKETE BILLENTYŰKRE* - 1945
3. *Cím nélkül - válasz Dávid Gyulának* - 1963
4. *12 KIS DARAB ZONGORÁRA* - 1965 előtt

Kodály zongoraműveinek fogadtatásáról néhány korabeli kritikából szeretnék egész röviden idézni.

- 1) **Kovács Sándor** 1910-ben a következőképpen fogadja az akkor még 10 zongoradarabot tartalmazó op.3-as ciklust. (Renaissance, 1910. IX/25)
„Sohasem jó, ha a közönség betekinthet a műhelybe: füstös kohók, piszkos szerszámok, izzadságszag nem neki valók. Azért rosszul tette Kodály, hogy nyilvánosságra hozta ezt a kötetet. Mert nem igaz, hogy zongoramuzsika. Még nem muzsika. Csak muzsika csíra, muzsika lehetőség, amiből lettek is nagy dolgok.[...] De ez még nem nagy. Ezek dokumentumok, amelyeknek nagy hasznát fogja venni az, aki majdan egyszer megírja a mi modern zenénk fejlődésének történetét.[...] A Kodályoknak nemcsak önmaguk iránti

kötelességük megnyerni a közönséget a modernségnek; az ilyen félreértés-fészekkel csak elrettenthetik.”

2. **Molnár Antal** ugyanerről a sorozatról (Op. 3) 1911-ben a következőképpen nyilatkozik (Kodály Zoltán: Zongoramuzsika, Zeneközlöny X. évf. 1911., 1. sz.30-34. l.):

„Kodály Zongoramuzsikája a legzongorább zongoramuzsika. Nincs abban egyetlen hang sem, amely ne a zongora eszményének bölcsőjében ringott volna. [...]”

Az op.3-ból általam előadott három darabról pedig a következőképpen ír Molnár Antal:

„Az *Allegretto scherzoso* pikáns, csipkedő kedvű tréfa. Közepén a (Debussys) triómelódia (áttörő magyar motívumokkal) mintegy kiengesztel. Nagy szenvedélyű tetőpont után, minthogy közben kifordult sarkaiból a kezdő hangulat, már csak morzsáit kapjuk a scherzandónak.[...]

A *Furioso*-ba Bartók szólt bele. Ne feledjük, minő szerencse a két komponista egyidejű fellépése a magyar zene jövőjére nézve. Hogyan segíthetik, taníthatják, buzdíthatják egymást.[...]

Az *Allegro giocoso* féktelen derűs jókedv. Szinte gyermeketegen ittas ez a derű. Mintha minden rendben volna, fittyet hányunk a világnak! Két jó barát vigadozó füttye a kvarttokban hangzó melódia. [...] Egyik kacaj követi a másikat, míg csak ordító jókedvvé nem fokozódott az alaphangulat. [...]

3. **Szelényi István** az op. 11-ről ír *Kodály és az új zongorastílus* (Crescendo I. évf. 1926. 3. sz.) címmel, 1926-ban. A romantikus zongorafaktúra után szinte lehetetlen volt újfajta zongorazenét írni. Kodálynak mégis sikerült. Miért?

... „Mi hát ennek a hangzásnak a titka? Ez a zongora minden egyes regisztere, minden egyes hangja szonoritásbeli valőrjének pontos felismerése, és ezeknek a valőröknek soha nem tévedő felrakása és keverése.[...]A muzsikálás fogalmának helyes megértése. Annak belátása, hogy minden alkotás, úgy a zenei is, egy ember legszentebb magánügye, amely szólhat másokhoz, akár az egész emberiséghez is, de csak belső szükségletből, sohasem bámulatkeltés céljából...”

4. **Kecskeméti István** a „Hét zeneműve” című rádióadásban (1984. július 3., Kossuth adó) mindkét sorozatot elemzi egy-egy alkalommal. Ha valaki érdeklődik Kodály zongoramuzsikája iránt, feltétlenül figyelmébe

ajánlom a Kroó György szerkesztésében megjelent köteteket (Publikálva: A hét zeneműve 1983. október-1984. szeptember. Szerk. Kroó György, Bp. Zeneműkiadó, 1983, 336-346. p.).

Ebben találtam rá Kecskeméti előadásaira. Néhány mondatban megpróbálom összefoglalni a zongoraművekről írottakat: „Kodály 1907-18 között írta meg összes jelentékeny zongoradarabját. Összesen 18-at. Nyelvezete némely mozzanatában emlékeztet Debussyre, egyedivé mégis azzal válik, hogy megjelenik benne a magyar népdal, népies műdal és a verbunkos-zene némely eleme. Az első zongoraciklus (op. 3) sűríti magába a legtöbb, igen modern, kísérletező, avantgarde elemet. Az ötödik darab, az egyetlen a sorozatban, amelynek címe is van, vagy legalább is zárójelbe tett kétszavas mottója: („quos ego...”) A kipontozott folytatás alighanem Vergilius Aeneis-eposának azokra a szavaira utal, ahol Neptunus, a tenger istene ráförmed az akarata ellen feltámadt szelekre: ”Majd én titeket megzabolázlak!” A Furioso pompás zsánerkép, a lobbanékonyságnak, a felindulásnak mesterien felvázolt zenei rajza.

Essék néhány szó a *Meditációról* is, mely Kodály első publikált darabja. Kodály 1905-ben hosszabb időt töltött Párizsban, és hazatérve, Debussy új hangzásvilágának bővületében írta meg ezt a darabot (amint alcíme is mutatja). Az egészhangú skála mindvégig keveredik a pentaton magyar népdal hangzásvilágával. Improvizatív bevezetés után meditatív, melankolikus dallamot hallunk, amely kirobbanó tetőpontig hevül fel, majd újra elcsendesedik. Döbbenetes: a melankolikus főmotívum azonos a 30 évvel később (1936-ban) Berzsenyi Dániel „Magyarokhoz” című költeményére komponált kórusművel - *FORR A VILÁG BÚS TENGERE Ó MAGYAR*-ral. Lehet, hogy belemagyarázás, és véletlen Kodály dallamválasztása. Nem tudok a mű keletkezéstörténetéről semmit. Én a céltudatos emberré érés gyönyörű példáját vélem ebben kifejezésre jutni. A 25 éves ifjú merengése helyett a tettek követelését, a cselekvésre felszólítást.

Az elhangzott műsor:

Meditáció (1907)

Kilenc zongoradarab op. 3. (1909): *Allegretto scherzoso* (4),

Furioso (5),

Allegretto giocoso (7)

Ábrahám Mariann